

(א) בענין המועדים

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי הַשָּׁם-אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ כֹּל-מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשֶׂה שַׁבַּת הוּא לְשֵׁם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־כֶסֶם: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי הַשָּׁם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

(ב) מה ענין שבת אצל מועדות?

ביאור הגר"א : התחיל לומר "אלה מועדי ה'", כי רצונו לכתוב המועדות, ומה זה שכתב פה "ששת ימים תעשה מלאכה", מה ענין שבת לפה?

אלא שגם המאמר "ששת ימים תעשה מלאכה" מדבר במועדות,

כי המועדים בכלל המה שישה ימים.

והם:

-שני ימים בחג הפסח ("ביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש"),
-יום אחד שבועות,

-שני ימים בסוכות ("ביום הראשון מקרא קדש וגו' ביום השמיני מקרא קדש"),
-וראש השנה יום אחד ("בחדש השביעי באחד לחדש").

אם כן המה שישה ימים.

ואמנם ישנו גם יום הכפורים, אבל שונה הוא מששת הימים האחרים,

כי באלו מותר לעשות מלאכת אוכל נפש, אבל יום הכפורים דינו כשבת.

זהו שנאמר "ששת ימים", מתוך המועדים הנזכרים "תעשה מלאכה", היינו מלאכת אוכל נפש (לכן לא נאמר "תעשה כל מלאכה"), "וביום השביעי", היינו מתוך הימים הטובים, והוא יום הכפורים "שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו" - אפילו מלאכת אוכל נפש אסורה

(ג) תירוץ רש"י : ללמדך שכל המחלל את המועדות, מעלין עליו כאילו חלל את השבתות, וכל המקיים את המועדות, מעלין עליו כאלו קיים את השבתות:

(ד) קושיא : מה הקשר בין חילול יום טוב לחילול שבת ?

למה -מי שמחלל יום טוב נחשב כמחלל שבת, אע"פ שבאמת שהוא שומר שבת ?

עוד קושיא : , זָכְרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, תַּחֲלֶה לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, זָכָר לְיִצְיַאת מִצְרַיִם
-מה הקשר בין שבת ליציאת מצרים ? הלא השבת קדמה ליציאת מצרים ?

הקדמה לתירוץ : רואים שיציאת מצרים תופסת מקום מרכזי בתורה

(ה) יציאת מצרים מוזכרת בתורה חמישים פעם (זוהר חדש יתרו ג).

"וּבְגִין כֹּךְ תִּשְׁכַּח בְּאוֹרֵי־תֵא חֲמִשִּׁין זְמַנִּין יִצְיַאת מִצְרַיִם, לֹא חֲזָא לְכָל בְּנֵי עֵלְמָא חֲסָדָא דְעַבְד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, דְּאִפִּיק יִתְהוֹן מֵאִינוֹן חִילִין דְּמִסְאָבוּ" - "וְאֶעֱיֵל לוֹן לְגוֹ חִילִין דְּדִכְיוּ דְהֵיִינוּ חֲמִשִּׁין תַּרְעִין דְּסוּכְלַתְנוּ"
- דהיינו שהוציא אותנו מחמישים שערי טומאה שהיו במצרים והכניס אותנו לשערי טהרה שהם חמישים שערי בינה.

(ו) חיוב הזכרת יציאת מצרים בכל יום-משנה ברכות :

מְזַכְרִין יִצְיַאת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הָרִי אֲנִי כְּבֹן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יִצְיַאת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת, עַד שֶׁדִּרְשָׁה בֶּן זֹמָא שְׁנַאמַר (דברים טז) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יִצְיַאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלִּילוֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל (יְמֵי חַיֶּיךָ), לְהַבִּיא לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ:

(ז) אָנְכִי הַשָּׁם אֱלוֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

-האבן עזרא : שאלני רבי יהודה הלוי מנחתו כבוד : למה הזכיר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אמר שעשיתי שמים וארץ?! ואני עשיתיך?!

(ח) הרמב"ן פרשת בא :

ובעבור כי הקדוש ברוך הוא לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצווה אותנו שנעשה תמיד זיכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו ובנינו לבניהם לדור אחרון, והחמיר מאד בענין זה".

(ט) ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו הכל בגזרת עליון

(י) ביטוי מוחשי לדברי הרמב"ן ניתן למצוא במעשה המעניין הבא, שקרה עם גאון המוסר מרן רבי ישראל מסלנט זצוק"ל. באחת מנסיעותיו בעיירות שונות, הגיע רבי ישראל למלון בו היה רגיל להתאכסן. בעל הבית היה יהודי ששמר על קלה כבחמורה, ואף הקפיד בכבוד תלמידי חכמים, ודאג תמיד לארח בכבוד הראוי את גדולי ישראל אשר התאכסנו באכסנייתו. לתדהמת רבי ישראל, התחיל בעל האכסניא לשאול שאלות של זלזול וקנטור בתורה ובמצוות, בענין שכר ועונש ואמונה בה'.

לשאלתו של רבי ישראל מה קרה ומדוע חל בו שינוי זה? סיפר לו בעל האכסניא את המעשה שקרה איתו. לפני ימים אחדים התאכסן במלון כופר אחד, שהכחיש בפניו בהסברים ופילוסופיות את ענין שכר ועונש, ולאות שדבריו כנים שלח לקנות נקניק של בשר טריפה, והכריז שבאם יש השגחה עליונה ושכר ועונש, ייכנס האיסור לגרונו ויחנק! אכל הכופר את הטריפה לעיניו ולא אירע לו כלום! וברוב חוצפה אף העז לומר כי מכאן ראייה שאין השגחה רח"ל! ומיני אז נכנסה רוח שטות זו במוחו, מספר בעל האכסניא, וכל אמונתו נתרופפה...

שתק רבי ישראל ונכנס לחדרו... כעבור שעות מספר חזר בנו של בעל האכסניא מבית הספר, וסיפר בעליצות שקיבל היום תעודת גמר עם שתי הצטיינות בחשבון ובנגינה. שמע זאת רבי ישראל, קרא לילד וביקשו לנגן לפניו כדי להוכיח לו שהוא באמת יודע לנגן וראוי להצטיינות. הילד סירב, כששאל האיש את בנו בתימהון כיצד הוא ממרה את פיו של גאון ישראל רבי ישראל מסלנט, השיב לו בנו, שאין זה מן הנימוס להתייצב לפני בני אדם בנגינה, שלא בזמן המיועד ושלא במקום המתאים, כדי להוכיח את כשרונו, והוסיף עוד בהסברו בלשון שאלה; "האם מתקבל על הדעת שבפני כל איש שלא יאמין לי, איאלץ להראות את כוחי בנגינה? הרי לשם כך העניקו לי את תעודת ההצטיינות!"...

שמח רבי ישראל על תשובתו הניצחת של הבן, ופנה לאביו: "הנה בנך ענה תשובה ברורה וניצחת לשאלתו של הכופר ההוא! הלא כבר הוכיח ה' לעיני כל העמים את כוחו הגדול והשגחתו הפרטית, על ידי הניסים הגלויים ביציאת מצרים.